

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ  
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ  
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....  
Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε<sup>1</sup> σάν τό χοχλό<sup>2</sup> πού βράζει,  
Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,<sup>3</sup>  
Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ' ἄστρα·  
5 Κάτι κρυφὸ μυστήριο ἐστένεψε τῆ φύση<sup>4</sup>  
Κάθε ὁμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.  
Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας  
Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,  
Ἵμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,  
10 Ἐσειότουν τ' ὄλοστρόγγυλο καί λαγαρό<sup>5</sup> φεγγάρι·  
Καί ξετυλίζει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,  
Κι ὀμπρός μου ἰδοὺ πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.  
Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,  
Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιόσαν,  
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·  
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει,<sup>6</sup>  
Κυπαρισσένιο ἀνάερα τ' ἀνάστημα σηκώνει,  
5 Κι ἀνεῖ τς ἀγκάλες μ' ἔρωτα καί μέ ταπεινοσύνη,  
Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καί πάσαν καλοσύνη.  
Τότε ἀπό φῶς μεσημερνό ἡ νύχτα πλημμυρίζει,  
Κι ἡ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει.  
Τέλος σ' ἐμέ πού βρίσκομουν ὀμπρός της μέσ στά ρεῖθρα<sup>7</sup>,  
10 Καταπῶς στέκει στό Βοριά ἡ πετροκαλαμίθρα<sup>8</sup>,  
Ἵχι στήν κόρη, ἀλλά σ' ἐμέ τήν κεφαλή της κλίνει·  
Τήν κοίταξα ὁ βαριόμοιρος, μ' ἐκοίταξε κι ἐκείνη.

<sup>1</sup>σκίρτησε: ἀόριστος σε θέση παρατατικού («σκιρτούσε»: αναταρασσόταν).

<sup>2</sup>χοχλό: κοχλασμό, βράσιμο.

<sup>3</sup>πάστρα: καθαρότητα, διαύγεια.

<sup>4</sup>ἐστένεψε τη φύση: επιβλήθηκε (στην πλάση), την ανάγκασε...

<sup>5</sup>λαγαρό: διαυγές, καθαρό, φωτεινό.

<sup>6</sup>χωρίς να το σουφρώνει: χωρίς καν να ρυτιδώνει, χωρίς και κατά το ελάχιστο να υποχωρεῖ η επιφάνεια του νερού στο βήμα της, χωρίς να βυθίζεται.

<sup>7</sup>ρεῖθρα: (με την αρχαία σημασία, ρέεθρα) υδάτινα ρεύματα (σημερ. σημασία: χαντάκια, αυλάκια στο πλάι των δρόμων, κοίτες ποταμών).

<sup>8</sup>πετροκαλαμίθρα: (αντιδάνειο: καλαμίτις < βενετ. pietra calamita) είδος πρωτόγονης (επιπλέουσας σε δοχείο με νερό) μαγνητικής βελόνας από καλάμι, δείκτης πυξίδας· αλεξικέραυνο.

- Ἐλεγα<sup>9</sup> πῶς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,  
 Κάν<sup>10</sup> σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,  
 15 Κάνε τήν εἶχε ἐρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,  
 Κάν τ' ὄνειρο, ὅταν μ' ἔθρεφε τό γάλα τῆς μητρός μου·  
 Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη,  
 Πού ὀμπρός μου τώρα μ' ὅλη της τή δύναμη προβαίνει·  
 Σάν τό νερό πού τό θωρεῖ τό μάτι ν' αναβρῦζει  
 20 Ξάφνου ὄχ<sup>11</sup> τά βάθη τοῦ βουνοῦ, κι ὁ ἥλιος τό στολίζει.  
 Βρύση ἔγινε τό μάτι μου κι ὀμπρός του δέν ἐθώρα,  
 Κι ἔχασα αὐτό τό θεϊκό πρόσωπο γιά πολλή ὥρα,  
 Γιατί ἄκουγα<sup>12</sup> τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,  
 Πού ἐτρέμαν καί δέ μ' ἄφηναν νά βγάλω τή μιλιὰ μου·  
 25 Ὅμως αὐτοί<sup>13</sup> εἶναι θεοί, καί κατοικοῦν ἀπ' ὅπου  
 Βλέπουνε μέσ στήν ἄβυσσο καί στήν καρδιά τ' ἀνθρώπου,  
 Κι ἐνιωθα πῶς μοῦ διάβαζε καλύτερα τό νοῦ μου  
 Πάρεξ ἄν ἤθελε τῆς πῶ μέ θλίψη τοῦ χειλιοῦ μου:  
 «Κοίτα με μέσ στά σωθικά, πού φύτρωσαν οἱ πόνοι  
 .....  
 .....  
 30 Ὅμως ἐξεχειλίσανε τά βάθη τῆς καρδιάς μου·  
 Τ' ἀδέλφια μου τά δυνατά οἱ Τοῦρκοι μοῦ τ' ἀδράξαν,  
 Τήν ἀδελφή μου ἀτίμησαν κι ἀμέσως τήν ἐσφάξαν,  
 Τόν γέροντα τόν κύρην μου ἐκάψανε τό βράδι,  
 Καί τήν αὐγή μοῦ ρίζανε τή μάνα στό πηγάδι.  
 35 Στήν Κρήτη.....  
 Μακριά 'πό κεῖθ' ἐγιόμισα τέσ φοῦχτες μου κι ἐβγήκα.  
 Βόηθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά 'χω·  
 Σέ γκρεμό κρέμουμαι βαθύ, κι αὐτό βαστῶ μονάχο».

## 5 [22.]

- Ἐχαμογέλασε γλυκά στόν πόνο τῆς ψυχῆς μου,  
 Κι ἐδάκρυσαν τά μάτια της, κι ἐμοιάζαν τῆς καλῆς μου.  
 Ἐχάθη, ἀλιά μου! ἀλλ' ἄκουσα τοῦ δάκρου της ραντίδα<sup>14</sup>  
 Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις ἐγώ τήν εἶδα. —  
 5 Ἐγώ ἀπό κείνη τή στιγμή δέν ἔχω πλιά τό χέρι,  
 Π' ἀγνάντευεν Ἀγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι·  
 Χαρά δέν τοῦ 'ναι ὁ πόλεμος· τ' ἀπλώνω τοῦ διαβάτη  
 Ψωμοζητώντας, κι ἔρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·  
 Κι ὅταν χορτάτα δυστυχιά τά μάτια μου ζαλεύουν<sup>15</sup>,

<sup>9</sup>Ελεγα: συλλογιζόμενος, εἶχα την εντύπωση.

<sup>10</sup>Κάν-Κάνε: λες και, είτε-είτε.

<sup>11</sup>οχ: (ιδίωμ. < ἐκ)· ἀπό. Πολύ συνηθισμένο στον Σολωμό.

<sup>12</sup>ἀκουγα: ἐνιωθα.

<sup>13</sup>αυτοί – ἀντί αὐτά (δηλ. τα μάτια): ἔλξη του γένους ἀπό το θεοί.

<sup>14</sup>ραντίδα: ρανίδα (< ραίνω), σταγόνα, σταλαγματιά.

<sup>15</sup>ζαλεύουν (< κοιν. ζαλώνω· φορτώνω, επιβαρύνω· ή κρητ. ζάλο· βήμα, βηματισμός): ζαλίζονται, αναστρέφονται (:)/ βαραίνουν ἀπό κόραση.

- 10 Ἄργα, κι ὄνειρατα σκληρά τήν ξαναζωντανεύουν,  
Καί μέσα στ' ἄγριο πέλαγο τ' ἀστροπελέκι σκάει,  
Κι ἡ θάλασσα να καταπιεῖ τήν κόρη ἀναζητάει,  
Ξυπνῶ φρενίτης,<sup>16</sup> κάθομαι, κι ὁ νοῦς μου κινδυνεύει.  
Καί βάνω τήν παλάμη μου, κι ἀμέσως γαληνεύει. —
- 15 Τά κύματα ἔσχιζα μ' αὐτό,<sup>17</sup> τ' ἄγρια καί μυρωδάτα,  
Μέ δύναμη πού δέν εἶχα μήτε στά πρῶτα νιάτα,  
Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε,<sup>18</sup> πετώντας τά θηκάρια,  
Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια.  
Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ἰσούφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
- 20 Σύρριζα στή Λαβύρινθο π' ἀλαίμαργα<sup>19</sup> πατοῦσα<sup>20</sup>.  
Στό πλέξιμο<sup>21</sup> τό δυνατό ὁ χτύπος τῆς καρδιάς μου  
(Κι αὐτό μοῦ τ' αὖξαιν') ἔκρουζε<sup>22</sup> στήν πλευρά τῆς κυρῆς μου.

### ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A1.** Το ἔργο του Δ. Σολωμού ἔχει δεχθεῖ επιρροές και ἀπό το δημοτικό τραγούδι. Να αναφέρετε τρία διαφορετικά χαρακτηριστικά του δημοτικού τραγουδιοῦ που εντοπίζετε στα ἀποσπάσματα του ποιήματος «Ο Κρητικός» και για καθένα ἀπό αὐτά να γράψετε ἓνα παράδειγμα.

**Μονάδες 15**

- B1.** Σύμφωνα με τον Β. Αθανασόπουλο: «[...] Το φως μπορεῖ μες στο ποιητικό τοπίο του Σολωμού να μεταμορφώνει τα πράγματα και να μετουσιώνει τα σώματα που φωτίζει. Το φως εἶναι ἡ ἐνέργεια του Θεοῦ, εἶναι ἡ ὄραση του Θεοῦ.[...]». Στο κείμενο που σας δίνεται, να εντοπίσετε τέσσερα στοιχεία που υποστηρίζουν τὴν παραπάνω ἀποψη (μονάδες 8) και να τα σχολιάσετε (μονάδες 12).

**Μονάδες 20**

- B2.** Να βρεῖτε και να σχολιάσετε:  
**α)** τα τρία χρονικά ἐπίπεδα στο ἀπόσπασμα 5 [22.] (μονάδες 12) και  
**β)** το περιεχόμενο και τον λειτουργικό ρόλο τῆς παρομοίωσης στους στίχους 9-11 του ἀποσπάσματος 4 [21.] (μον. 8):

«Τέλος σ' ἐμέ πού βρῖσκομουν ὀμπρός τῆς μέσ στά ρεῖθρα,  
καταπῶς στέκει στό Βοριά ἢ πετροκαλαμίθρα,  
Ἦχι στήν κόρη, ἀλλά σ' ἐμέ τήν κεφαλή τῆς κλίνει».

**Μονάδες 20**

<sup>16</sup>φρενίτης: (< φρένα): φρενιασμένος, έξω φρενῶν, μανιακός, παραγμένος· ο νοῦς μου κινδυνεύει: πάω να χάσω το μυαλό μου, διακινδυνεύεται ἡ πνευματική μου ἰσορροπία.

<sup>17</sup>μ' αὐτό, ἀντί μ' αὐτή (τὴν παλάμη): λες και, εἶτε-εἶτε.

<sup>18</sup>ἐκροτούσαμε: συγκροτούσαμε, συνάπταμε.

<sup>19</sup>ἀλαίμαργα: το ἐπίρρημα μεταφορικό, προς δήλωση του πολεμικού μένους.

<sup>20</sup>πατοῦσα: (εδώ ἰδίως) κυρίεσα, κρατοῦσα κυριαρχικά

<sup>21</sup>πλέξιμο: ἡ πλεύση, το κολύπημα.

<sup>22</sup>ἐκρουζε: χτυπούσε, ἐκρουε· πλευρά: το πλευρό, το πλάι.

**Γ1. α)** Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παρακάτω στίχων του αποσπάσματος 4 [21.] σε ένα κείμενο 100-120 λέξεων:

«Έλεγα πώς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,  
Κάν σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,  
Κάνε τήν εἶχε ἐρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,  
Κάν τ' ὄνειρο, ὅταν μ' ἔθρεψε τό γάλα τῆς μητρος μου·  
Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη»

(15 μονάδες)

**β)** Να σχολιάσετε τις αλλαγές που συμβαίνουν στη ζωή και στο ήθος του Κρητικού στους παρακάτω στίχους του αποσπάσματος 5 [22.] σε ένα κείμενο 80-100 λέξεων:

«[...] ἄλλ' ἄκουσα τοῦ δάκρουου της ραντίδα  
Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις ἐγώ τήν εἶδα. —  
Ἐγώ ἀπό κείνη τή στιγμή δέν ἔχω πλιά τό χέρι,  
Π' ἀγνάντευεν Ἀγαρηνό κι ἐγύρευε μαχαίρι·  
Χαρά δέν τοῦ 'ναι ὁ πόλεμος· τ' ἀπλώνω τοῦ διαβάτη  
Ψωμοξητώντας, κι ἔρχεται μέ δακρυσμένο μάτι.»

(10 μονάδες)

**Μονάδες 25**

**Δ1.** Στα κείμενα του Δ. Σολωμού και του Κ. Καρυωτάκη που σας δίνονται, να εντοπίσετε (μονάδες 5) και να σχολιάσετε (μονάδες 15) δύο ομοιότητες και τρεις διαφορές ως προς το περιεχόμενο.

**Μονάδες 20**

**Κ. Γ. Καρυωτάκης**

### **ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΝΕΡΑΪΔΑ**

Ἀπό τά βράχι' ἀνάμεσα πετιέται 'να κεφάλι  
καί βλέμματα ὀλόγυρα σκορπάει φοβισμένα.  
Ἐγώ, κρυμμένος κάπου κεῖ στό ἔρημ' ἀκρογιαλί,  
τό βλέπω -σάν σέ ὄνειρο- μέ μάτια λιγωμένα.

Ἐνα κορμί παρθενικό, γυμνό ἀργοπροβάλλει  
κι ἀπλώνεται ἠδονικά σε κύματ' ἀφρισμένα·  
ὁ ἥλιος ἐσκυθρώπασε μπροστά στά τόσα κάλλη,  
τά κάλλη τ' ἀπολλώνεια καί τά φωτολουσμένα.

Ἀνατριχιάζ' ἡ θάλασσα στό θεῖο ἄγγισμά τους,  
τά κυματάκια ἀπαλά μέ χάρη τ' ἀγκαλιάζουν  
κι ἀχτίδες τά χαϊδεύουνε χρυσές στό πέρασμά τους.

Θεότρελος, ὁ δύστηχος, βουτιέμαι μέσ στό κύμα,  
τά μάτια της τά θεϊκά μέ φόβο μέ κοιτάζουν  
καί χάνεται στή θάλασσα... Ἦταν νεραίδα... Κρίμα!

## ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

### A1.

Οι επιδράσεις της δημοτικής ποίησης στον Κρητικό :

- Ενοτ. 4 : (στιχ. 1-2) Η προσωποποίηση των φυσικών στοιχείων (ανιμισμός).  
→ Τα αστέρια χαίρονται και φωτίζουν περισσότερο στη θέα της φεγγαροντυμένης
- Ενοτ. 4 : (στιχ. 7) Αδιανόητο καθ' υπερβολή → Η νύχτα που έγινε μέρα
- Ενοτ. 4 : (στιχ. 14-16) Χρήση του αριθμού τρία → ο Κρητικός αμφιβάλλει ανάμεσα σε τρεις δυνατότητες, όταν προσπαθεί να θυμηθεί που είχε ξαναδεί τη Φεγγαροντυμένη.

### B1.

Ενότητα 3 : στιχ. 10-13

Ο Κρητικός αλλά και η κορασιά χαίρονται για το γαλήνεμα της θάλασσας. Πλέον το σκηνικό έχει αλλάξει καθώς ένα ολοστρόγγυλο και διαυγές φεγγάρι φωτίζει τον μέχρι πρότινος κατασκότεινο ουρανό. Το φως του μάλιστα «εσειόταν», τρεμόπαιζε δηλαδή στην επιφάνεια της θάλασσας φωτίζοντας όλα τα στοιχεία. Το φεγγάρι εδώ γίνεται η λέξη-κλειδί που βοηθά στην παρουσίαση της Φεγγαροντυμένης. Μέσω αυτού ενώνεται ο ουρανός με τη θάλασσα και η αντανάκλασή του στον υδάτινο όγκο θα γίνει το σκηνικό στο οποίο θα αναδυθεί η Φεγγαροντυμένη. Οι ανταύγειες του δροσερού φεγγαρόφωτος τρεμοπαίζουν πάνω στη θεϊκή μορφή και τη λούζουν χωρίς να την καλύπτουν. Εδώ χρησιμοποιείται η τεχνική της συναισθησίας καθώς ο Κρητικός αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα με την αφή (έτρεμε, δροσάτο) και με την όραση (έτρεμε, φως)

Ενότητα 4 : στίχ. 1-2

Η Φεγγαροντυμένη με ένα βλέμμα της προς τα αστέρια τους δίνει χαρά. Γι' αυτό ρίχνουν άπλετο φως χωρίς ωστόσο να τη σκεπάσουν, αφού το φως που εκπέμπει η ίδια είναι λαμπρότερο.

Ενότητα 4 : στιχ. 5-8

Το φως που αρχικά ακτινοβολούσαν τα αστέρια τώρα γίνεται άπλετο, μετατρέποντας τη νύχτα σε μέρα, με αποτέλεσμα ολόκληρη η φύση να λάμπει σαν ολόφωτος ναός. Η κλιμάκωση της φωτοχυσίας που κάνει τη νύχτα μέρα δημιουργεί την αίσθηση της κλιμάκωσης της επικοινωνίας φύσης – φεγγαροντυμένης. Ακόμα με την εικόνα της «χτίσεως» που μεταμορφώνεται σε ναό, δηλαδή σε χώρο όπου λατρεύεται το θείο, δημιουργείται μια ατμόσφαιρα θρησκευτικών μυσταγωγίας και κατάνυξης.

Ενότητα 5 : στιχ 11

Ο Κρητικός βλέπει εφιάλτες στους οποίους παλεύει μέσα στα κύματα έχοντας ως μέλημα να σώσει την αγαπημένη του ενώ δίπλα του σκάει το αστροπελέκι.

### B2.

A. Το απόσπασμα 5 ξεκινά με την αναφορά στην αντίδραση της Φεγγαροντυμένης όταν πληροφορήθηκε τα βάσανα που πέρασε ο Κρητικός στην πατρίδα του. Άρα βρισκόμαστε στο χρόνο της ιστορίας (στιχ. 1-4). Το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης που έπεσε στην παλάμη του Κρητικού αποτελεί το μέσο μετάβασης στο μέλλον και συγκεκριμένα στο χρόνο της αφήγησης, όπου ο ήρωας κάνει λόγο για τη ζωή του

μετά το ναυάγιο και την απώλεια του ηρωικού του ήθους, καθώς πλέον μοιάζει με ζητιάνο που απλώνει το χέρι στους περαστικούς ζητώντας ελεημοσύνη (στιχ.5,7-10). Έχει πια καταντήσει σκιά του εαυτού του και όταν τα μάτια του κλείνουν λόγω ψυχικής και σωματικής κούρασης παραδίνεται στον ύπνο και βλέπει εφιάλτες.

Μέσω του ονείρου ξαναγυρίζουμε στο χρόνο του ναυαγίου, δηλαδή στο χρόνο της αφήγησης (στιχ. 11-12). Ο ήρωας ξυπνά νιώθοντας ότι έχει αρχίσει να χάνει τα λογικά του και κάνει μια αναδρομή στο παρελθόν, στο χρόνο του ναυαγίου, με τη φουρτουνιασμένη θάλασσα να απειλεί να τους καταπιεί ανά πάσα στιγμή. Νιώθει το χέρι του να δυναμώνει λόγω της επενέργειας των δακρύων της Φεγγαροντυμένης και η δύναμη που αποκτά συγκρίνεται με την ορμητικότητα που είχε παλαιότερα, όταν πολεμούσε τους Τούρκους στην Κρήτη (αναδρομή στο παρελθόν στιχ. 13-22).

**Β.** Η Φεγγαροντυμένη έριξε το βλέμμα της σε ολόκληρη τη φύση με αποτέλεσμα αυτή να λάμπει σαν ολόφωτος ναός. Μέσα σε αυτή την υπερκόσμια φωταψία, η θεϊκή οπτασία συγκέντρωσε έπειτα την προσοχή της στον Κρητικό. Η κλίση του κεφαλιού της προς τον ήρωα παρομοιάζεται με την ελκτική δύναμη της μαγνητικής βελόνας της πυξίδας που δείχνει προς το βορρά. Εδώ αξιοποιείται μεταφορικά το φαινόμενο του μαγνητισμού για να δηλωθεί η έλξη μεταξύ πνευμάτων και ψυχών. Με την παρομοίωση αυτή τονίζεται η διονυσιακή διάθεση που προκαλεί στον Κρητικό αυτό το μεταφυσικό βίωμα. Ο ήρωας μαγνητίζεται και μεταφέρεται σε μια κατάσταση έκστασης, χάνοντας έτσι την επαφή με τον έξω κόσμο.

### **Γ1.**

α) Στον θαμπωμένο από την ομορφιά της Κρητικό, η όψη της θέτει σε κίνηση μια διαδικασία μνημονικής αναζήτησης, που στηρίζεται στη ομοιότητα της οπτασίας με κάποια ακαθόριστη μορφή από το παρελθόν, γλυκιά και ξεχασμένη. Του θυμίζει, λοιπόν, κάτι αλλά δεν ξέρει τι. Ίσως την είχε δει ζωγραφισμένη στην εκκλησία από αριστοτέχνη αγιογράφο (εκδοχή που προβάλλει έντονα τη θεϊκή υπόσταση της οπτασίας). Ίσως ήταν μια ερωτική οπτασία της εφηβικής του ηλικίας ή ίσως είχε ονειρευτεί αυτή την αγγελική ομορφιά όταν ήταν βρέφος (θα μπορούσε αυτό βρεφικό όνειρο να είναι η εικόνα της ίδιας της μητέρας του). Νιώθει αυτή τη μορφή σαν μια γλυκιά ανάμνηση που έμεινε ανενεργή στο βαθύτερο υπόστρωμα της μνήμης του. Κοινό στοιχείο πάντως και στις τρεις μορφές είναι η άνευ όρων αγάπη, που γεννά τη διάθεση για ολοκληρωτική αφοσίωση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στους στίχους αυτούς ορισμένοι βλέπουν απήχηση της πλατωνικής θεωρίας της αναμνήσεως σύμφωνα με την οποία η επίγεια γνώση του ανθρώπου είναι ανάμνηση της γνώσης του κόσμου των Ιδεών που δέχθηκε η ψυχή του ανθρώπου σε ένα προσωπικό στάδιο· δηλαδή όσα γνωρίζει ο άνθρωπος στη γη είναι είδωλα αυτών που γνώρισε σε άλλο κόσμο πριν γεννηθεί.

β) Από τη στιγμή που το δάκρυ της Φεγγαροντυμένης πέφτει στο χέρι του Κρητικού, ο ήρωας δεν είναι ο ίδιος άνθρωπος. Ο μέχρι τότε πατριώτης και πολεμοχαρής Κρητικός δεν έχει διάθεση να σκοτώνει Αγαρηνούς. Το χέρι του μοιάζει να αποδυναμώθηκε μετά από αυτό το δάκρυ με τέτοιο τρόπο και σε τέτοιο βαθμό που δε χαιρετά πια τον πόλεμο. Τώρα πια αντί για το στιβαρό χέρι του πολεμιστή μοιάζει με το χέρι ενός ζητιάνου που απλώνεται ζητώντας την ελεημοσύνη των ευπλαχνικών διαβατών. Ο ήρωας χάνει το αγωνιστικό του ήθος, την ορμητικότητα και την επιθετικότητά του. Η μετάβαση από την άρση (στιχ. 5-6) στη θέση (στιχ.7-8) δείχνει τη νέα στάση και το νέο ήθος του ήρωα, για τον οποίο η πλήρωση μέσα στην αγάπη του άλλου έρχεται όχι ως αποτέλεσμα ανάγκης αλλά συνειδητής επιλογής. Αυτή η



επώδυνη αυτογνωσία σημαίνει την ηθική του ελευθερία. Χαρακτηριστική είναι και η δεύτερη εικόνα όπου επίσης κυριαρχούν τα μάτια, ο «καθρέφτης» των συναισθημάτων. Συγκεκριμένα, το «δακρυσμένοι μάτι» του διαβάτη αισθητοποιεί τον οίκτο που προκαλεί ο Κρητικός στους περαστικούς.

**Δ1.**

Συγκρίνοντας τα δύο αποσπάσματα ως προς το περιεχόμενο εντοπίζουμε ομοιότητες και διαφορές.

**Ομοιότητες :**

1. Επίδραση των δύο γυναικείων μορφών στη φύση  
Σολωμός : «Εκοίταζε τ' αστέρια και εκείνα αναγάλλιασαν»  
Καρυωτάκης : «ανατριχιάζει η θάλασσα ... .. πέρασμά τους»
2. Έλξη των δύο ηρώων από τις μορφές (θαυμασμός)  
Σολωμός : «Την κοίταζα ... .. εκείνη»  
Καρυωτάκης : «με μάτια λιγωμένα»

**Διαφορές :**

1. Στον Κρητικό η Φεγγαροντυμένη είναι μια γυναικεία μορφή που συνάμα είναι ερωτική και σεμνή. Η εικόνα της παραπέμπει στην εικόνα της Παναγίας. Αντίθετα, στον Καρυωτάκη προβάλλεται η γύμνια και ο ερωτισμός που εκπέμπει η μορφή.
2. Στη Φεγγαροντυμένη έχουν αποδοθεί ποικίλες ερμηνείες και συμβολισμοί, ενώ η μορφή που παρουσιάζεται στο ποίημα του Καρυωτάκη προσδιορίζεται ως νεράιδα.
3. Ο Κρητικός αν και θλίβεται για την εξαφάνιση της Φεγγαροντυμένης, ωστόσο δεν την αναζητά ούτε την ακολουθεί. Αντίθετα, ο ήρωας στο ποίημα του Καρυωτάκη, μαγεμένος από τα κάλλη της νεράιδας βουτά στο κύμα για να την πλησιάσει.